

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 5, 2015 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 338.43:631.11.009.12:005.44(477)

В. Ю. Ільїн,

*к. е. н., доцент, старший науковий співробітник відділу форм господарювання,
ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААНУ*

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

V. Y. Ilyin,

*PhD, associate professor, senior researcher of economic forms of
NSC "Institute of Agrarian Economics" NAANU*

ECONOMIC EFFICIENCY OF AGRICULTURAL PRODUCTION AS THE FACTOR OF COMPETITIVENESS INCREASING OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN UKRAINE

У статті проаналізовано основні показники економічної ефективності виробництва аграрної продукції в аграрних підприємствах України. Зроблено порівняльний аналіз показників економічної ефективності роботи аграрних підприємств, включаючи фермерські господарства. Досліджено вплив ефективності продукції рослинництва та тваринництва на конкурентоспроможність аграрних підприємств. Визначено зміну прибутку у виробництві продукції рослинництва та тваринництва аграрних підприємств України. З метою забезпечення конкурентоспроможності аграрного виробництва в Україні, запропоновано ряд організаційних і економічних заходів, щодо підвищення урожайності сільськогосподарських культур, продуктивності тварин, удосконалення організаційної структури виробництва, впровадження сучасних енергозберігаючих та екологічно безпечних технологій.

The article analyzes the main indicators of economic efficiency of agricultural production in agricultural enterprises of Ukraine. The comparative analysis of economic efficiency of agricultural enterprises, including farms was developed. The influence of the efficiency of crop production and livestock competitiveness of agricultural enterprises was researched. The changes in income in crop production and animal agricultural enterprises in Ukraine were calculated. In order to ensure the competitiveness of agricultural production in Ukraine were proposed a number of organizational and economic measures to improve crop yields, animal productivity, the organizational structure of production and introduction of modern energy-saving and ecologically safe technologies.

Ключові слова: *аграрні підприємства, аграрна продукція, рівень рентабельності, ефективність, рослинництво, тваринництво, конкурентоспроможність, економіка.*

Keywords: *farms, agricultural production, profitability, efficiency, crops, livestock, competitiveness, economy.*

Постановка проблеми. Підвищення ефективності аграрних підприємств за рахунок продукції в сучасних умовах є вагомою і актуальною проблемою аграрної економіки усіх регіонів України. За останні роки суттєво зменшилися обсяги виробництва деяких видів продукції рослинництва і тваринництва, зростає їх собівартість, а в більшості аграрних підприємств тваринницькі галузі стали збитковими. Все це свідчить про важливу актуальність розвитку конкурентоспроможності аграрних підприємств та підвищення їх ефективності, що і обумовило вибір теми для дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні, методичні й практичні питання ефективності аграрного господарства в умовах становлення конкурентоспроможного ринкового середовища висвітлені в наукових працях В. Андрійчука, О. Бутнік-Сіверського С. Кваші, І. Кириленка, М. Маліка, В. Месель-Веселяка, П. Саблука, А. Стельмашука, Б. Супіханова, О. Шпичака та багатьох інших науковців [1-7]. Водночас наукові дослідження, для забезпечення стійкої конкурентоспроможності аграрних підприємств, вимагають детальнішого відображення галузевих аспектів ефективності продуктів рослинництва та тваринництва в умовах економічної нестабільності та глобалізації, на що і спрямоване наше дослідження.

Формулювання мети статті. Визначення впливу економічної ефективності аграрних підприємств України за рахунок продукції на підвищення їх конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україні необхідно повною мірою усвідомлювати слабкі та сильні сторони аграрної економіки, щоб вітчизняна аграрна продукція могла сміливо конкурувати на світовому ринку. Наша країна має декілька основних конкурентних переваг у розвитку експорту продукції сільськогосподарства: сприятливі кліматичні умови, багаті сільськогосподарські ресурси (у т. ч. високопродуктивні ґрунти та придатні для зрошення землі), наявність у великій кількості водних ресурсів, досягнутий останнім часом прогрес в галузі сільськогосподарської торгівлі та розвитку підприємництва, а також близькість до основних іноземних ринків із постійно зростаючим попитом на аграрну продукцію [8].

До слабких сторін можна віднести кризу ресурсного потенціалу та складний фінансовий стан сільськогосподарських товаровиробників, нерозвиненість ринкової та виробничої інфраструктури, загострення соціальних проблем у сільській місцевості, недостатність державного регулювання та підтримки аграрного виробництва [9].

Для підтвердження цього розглянемо економічну ефективність аграрного виробництва, яка вивчалася окремо по аграрних підприємствах разом з фермерами, аграрних підприємствах в цілому, фермерських (великих і середніх, традиційних малих фермерських господарствах) таблиця 1.

Аграрні підприємства разом з фермерськими збільшили чистий дохід (виручку) від реалізації продукції з 78,6 млрд. грн у 2010 р. до 174,7 млрд. грн або у 2,2 рази, у тому числі від реалізації продукції рослинництва з 59,1 до 142,1 млрд. грн (у 2,4 рази), тваринництва – з 19,5 до 32,6 млрд. грн (або на 67 %). Прибуток збільшився з 13932 до 35924 млн. грн (у 2,6 рази), у тому числі від рослинництва – з 12546 до 32116 млн. грн (у 2,6 рази), тваринництва – з 1386 до 3809 млн. грн (у 2,7 рази). Аграрні підприємства без фермерських від реалізації аграрної продукції збільшили чистий дохід з 68 млрд. у 2010 р. до 150,8 млрд. грн у 2014 р., або у 2,2 рази. Фермерські господарства чистого доходу збільшили з 10,6 до 23,9 млрд. грн (у 2 рази), у тому числі рослинництва – з 9,8 до 22,4 млрд. грн (у 2,3 рази) і тваринництва – з 739 до 1455 млн. гривень (у 2 рази).

Таблиця 1.

Основні показники економічної ефективності виробництва аграрної продукції в аграрних підприємствах України*

Форми господарювання	Всього			в тому числі					
	2010 р.	2014 р.	2014 р. до 2010 р., %	продукція рослинництва			продукція тваринництва		
				2010 р.	2014 р.	2014 р. до 2010 р., %	2010 р.	2014 р.	2014 р. до 2010 р., %
Чистий дохід (виручка) від реалізації аграрної продукції, млн. грн									
Аграрні підприємства, включаючи фермерські господарства	78597	174678	222,2	59100	142117	240,5	19497	32561	167,0
у тому числі									
Аграрні підприємства (без фермерських)	68011	150772	221,7	49253	119667	243,0	18758	31106	165,8
фермерські господарства	10586	23906	225,8	9847	22451	228,0	739	1455	197,0
з них									
фермерські господарства (великі та середні)	5122	11742	229,2	4729	11055	233,8	393	687	174,8
фермерські господарства малі	5464	12164	222,6	5118	11396	222,7	346	768	222,1
Прибуток, збиток (-) від реалізації аграрної продукції, млн. грн									
Аграрні підприємства, включаючи фермерські господарства	13932	35924	257,9	12546	32116	256,0	1386	3809	274,8
у тому числі									
Аграрні підприємства (без фермерських)	11343	30472	268,6	9970	26739	268,2	1373	3732	271,9
фермерські господарства	2589	5453	210,6	2576	5377	208,7	13	76	585,4
з них									
фермерські господарства (великі та середні)	1408	2812	199,8	1406	2788	198,3	2	24	1411,3
фермерські господарства малі	1181	2641	223,5	1170	2588	221,2	11	52	462,3

*Джерело: [10]

Надалі вважаємо за доцільне дати аналіз рівня рентабельності аграрної продукції, таблиця 2.

Таблиця 2.
Рівень рентабельності виробництва аграрної продукції*, %

Форми господарювання	Всього			в тому числі					
	2010 р.	2014 р.	2014 р. до 2010 р., %	продукція рослинництва			продукція тваринництва		
				2010 р.	2014 р.	2014 р. до 2010 р., %	2010 р.	2014 р.	2014 р. до 2010 р., %
Рівень рентабельності виробництва аграрної продукції, %									
Аграрні підприємства, включаючи фермерські господарства	21,5	25,9		26,9	29,2		7,7	13,2	
у тому числі									
Аграрні підприємства (без фермерських)	20,0	25,3		25,4	28,8		7,9	13,6	
фермерські господарства	32,4	29,6		35,4	31,5		1,8	5,5	
з них									
фермерські господарства (великі та середні)	37,9	31,5		42,3	33,7		0,4	3,6	
фермерські господарства малі	27,6	27,7		29,6	29,4		3,4	7,3	

*Джерело: [10]

З таблиці 2 ми бачимо, що рівень рентабельності аграрних підприємств, включаючи фермерські господарства у 2014 році складає 25,9%, а саме в рослинництві 29,2%, а в тваринництві 13,2%. У порівнянні з 2010 роком ми спостерігаємо зростання цих показників. Також на це зростання вплинула діяльність великих та середніх фермерських господарств, ефективність яких в рослинництві була вищою ніж в тваринництві.

Порівняння показників ефективності виробництва аграрної продукції в господарських формуваннях у 2014 р. наведено у таблиці 3.

Таблиця 3.
Порівняння показників економічної ефективності роботи аграрних підприємств, включаючи фермерські господарства* у 2014 році

Показники	Аграрні підприємства разом з фермерськими господарствами, тис. грн	%	у тому числі									
			Аграрні підприємства (без фермерських господарств)		Фермерські господарства		з них					
			тис. грн	%	Всього, тис. грн	%	великі, тис. грн	%	малі, тис. грн	%		
На 100 га с/г. угідь:												
Дохід (виручка від реалізації) аграрної продукції, тис. грн	839	100	936	111,6	508	60,5	561	66,9	465	55,4		

у т.ч. рослинництва	683	100	743	108,8	477	69,8	528	77,3	436	63,8
тваринництва	156	100	193	123,7	31	19,9	33	21,2	29	18,6
Прибуток, збиток (-) від реалізації аграрної продукції, тис. грн	173	100	189	109,2	116	67,1	134	77,5	101	58,4
у т.ч. рослинництва	154	100	166	107,8	114	74,0	133	86,4	99	64,3
тваринництва	18	100	23	127,8	2	11,1	1	5,6	2	11,1
Рівень рентабельності виробництва аграрної продукції, %	25,9	100	25,3	97,7	29,6	114,3	31,5	121,6	27,7	106,9
у т.ч. рослинництва	29,2	100	28,8	98,6	31,5	107,9	33,7	115,4	29,4	100,7
тваринництва	13,2	100	13,6	103,0	5,5	41,7	3,6	27,3	7,3	55,3

*Джерело: [10]

Вищих економічних результатів досягли реформовані у ринкові структури аграрні підприємства без фермерських. Вони одержали від реалізації аграрної продукції на 100 га сільськогосподарських угідь чистого доходу 936 тис. грн, або на 11,6 % більше ніж аграрні підприємства з фермерськими, на 84,2 % – ніж фермерські всього, на 66,8 % – ніж фермерські великі і у 2 рази більше – ніж фермерські малі. У рослинництві вони одержали чистого доходу 743 тис. грн, або до інших названих форм відповідно на 8,8; 55,8; 41,7 і 70,4 % більше. Прибутку всього одержано 189 тис. грн – на 9,2 %, 62,9, 41,0 і 87,1 % більше, у тому числі від рослинництва 166 тис. грн – на 7,8; 45,6; 24,8 і 67,7 % більше, від тваринництва – на 27,8; у 11,5; 23 і 11,5 рази більше.

Рівень рентабельності аграрної продукції в усіх господарських формуваннях коливається в межах 25,3-29,6 %, у тому числі рослинництва – 28,8-33,7 %, а тваринництва – 7,3-13,6 %. Змінилася прибутковість різних видів продукції, яку ми більш детально пропонуємо розглянути в таблиці 4.

Таблиця 4.
Ефективність виробництва продукції рослинництва*

Показники	Прибуток, млн. грн		2014 р. до 2010 р.		Рентабельність, %		2014 р. до 2010 р., (+, -)
	2010 р.	2014 р.	млн. грн (+, -)	%	2010 р.	2014 р.	
Рослинництво усього	11376	29534	18158	259,6	26,7	29,2	2,5
Зернові усього	3100	14224	11125	458,9	13,9	25,8	12,0
у тому числі:							
пшениця	937	5763	4826	615,1	9,6	28,0	18,5
ячмінь	-15	1012	1028	-6692,9	-0,4	18,3	18,7
кукурудза	2051	7109	5057	346,5	29,9	26,2	-3,7
інші зернові	127	340	214	269,0			
Соняшник	5895	7953	2057	134,9	64,7	36,5	-28,2
Соя	377	2916	2539	774,1	16,4	34,5	18,1
Ріпак	728	1819	1091	250,0	26,6	29,2	2,6
Цукрові буряки	351	389	39	111,1	16,7	17,9	1,2
Картопля	245	94	-151	38,2	62,1	9,2	-52,9
Овочі	112	125	13	111,5	23,5	16,7	-6,8
Плоди та ягоди	59	1123	1064	1889,0	14,9	68,2	53,3
Виноград	265	217	-48	81,8	91,6	61,0	-30,6
Інша продукція рослинництва	244	674	430,3	276,5	-	-	-

*Джерело: [10]

У рослинництві прибутки зросли з 11,4 до 29,5 млрд. грн, або на 18,2 млрд. грн – у 2,6 рази, а рівень рентабельності – з 26,7 до 29,2 %.

Вищої рентабельності досягнуто по соняшнику (36,5 %), сої (34,5 %), ріпаку (29,2 %), пшениці (28,0 %).

У тваринництві (табл. 5) прибутки зросли з 1375 до 3756 млн. грн, або на 2381 млн. грн, або у 2,7 рази, а рівень рентабельності – з 7,8 до 13,4 %. Вищої рентабельності досягнуто у виробництві яєць (58,8 %), молока (11,0 %) виробництво м'яса свиней із збиткового у 2010 р. (-3,7 %) у 2014 р. стало прибутковим (5,6 %). Зростає збитковість виробництва м'яса овець з (-29,5) до (-52,2 %), м'яса птиці – з (-4,4) до (-15,4 %), залишається збитковим на рівні 2010 р. виробництво м'яса ВРХ (-35,9 %).

Таблиця 5.
Ефективність виробництва продукції тваринництва

Показники	Прибуток, млн. грн		2014 р до 2010, (+, -)	%	Рентабельність, %		2014 р до 2010 р, (+, -)
	2010 р.	2014 р.			2010 р.	2014 р.	
Тваринництво усього	1374,6	3756	2381	273	7,8	13,4	5,6
М'ясо усього	-1346	-1125	221	84			
великої рогатої худоби	-962	-1338	-376	139	-35,9	-35,9	0,0
свиней	-323	425	748	-132	-7,8	5,6	13,4
вівці та кози	-13	-27	-14	208	-29,5	-52,2	-22,8
птиці	-49	-185	-136	379	-4,4	-15,4	-11,0
Молоко	774	887	113	115	17,8	11,0	-6,8
Вовна	-9	-6	3	63	-82,2	-75,1	7,0
Яйця	678	3190	2513	471	18,6	58,8	40,2
Інша продукція тваринництва	1278	809	-469	63	-	-	-

*Джерело: [10]

Прибутки від реалізації аграрної продукції залежать від обсягів її реалізації, ціни і собівартості одиниці продукції.

У рослинництві (табл. 6) збільшено прибутку по основних видах реалізованої продукції на 17728 млн. грн., з них прибутки збільшилися за рахунок зростання обсягу реалізації продукції на 7009 млн. грн., з них 3480 млн. грн. (49,6 %) по кукурудзі, 3306 млн. грн. (47,2 %) – соняшнику, 456 млн. грн. (6,5 %) – ріпаку, 401 млн. грн. (5,7 %) по пшениці.

Таблиця 6.
Зміна прибутку у виробництві продукції рослинництва в аграрних підприємствах України*

Показники	Зміна маси прибутку, млн. грн
-----------	-------------------------------

Рослинництво усього	усього	у тому числі за рахунок		
		обсягу	ціни	собівартості
Рослинництво усього	17728	7009	40121	-29401
Зернові усього	11125	2135	26290	-17301
<i>у тому числі:</i>				
пшениця	4826	401	10983	-6558
ячмінь	1028	2	2883	-1858
кукурудза	5057	3480	10195	-8618
Соняшник	2057	3306	6338	-7587
Соя	2539	517	5020	-2998
Ріпак	1091	456	2416	-1781
Цукрові буряки	39	9	50	-20
Картопля	-151	203	-55	-299
Овочі	13	54	-1	-40
Плоди та ягоди	1064	282	142	640
Виноград	-48	47	-79	-15

*Джерело: [10]

За рахунок підвищення цін одержано 40121 млн. грн. приросту прибутку в рослинництві, з яких 10195 млн. грн. (25,4 %) по кукурудзі, 100983 (27,4 %) – пшениці, 6338 млн. грн. (16,5 %) по соняшнику. За рахунок зростання собівартості продукції прибутки зменшилися на 29401 млн. грн. з яких за рахунок кукурудзи 8618 млн. грн. або на 29,3 %, соняшника 7587 млн. грн. (25,8 %), пшениці 6558 млн. грн. (22,3 %).

У тваринництві (табл. 7) приріст прибутку (2848 млн. грн.) відбувся за рахунок збільшення обсягів реалізації продукції на 320 млн. грн. від реалізації молока на 226 млн. грн. (70,6 %), яєць – на 121 млн. грн. (37,8 %), а м'яса свиней – зменшення прибутку. За рахунок зміни ціни прибутки у тваринництві збільшилися на 5846 млн. грн. з яких на долю яєць припадає 3528 млн. грн. (60,3 %), м'яса свиней припадає 2709 млн. грн. (46,3 %).

Таблиця 7.

Зміна прибутку у виробництві продукції тваринництва в аграрних підприємствах України*

Показники	Зміна маси прибутку, млн. грн			
	усього	обсягу	ціни	собівартості
Тваринництво, усього	2848	320	5846	-6943
М'ясо	220	-31		-3374
великої рогатої худоби	-377	83	823	-1282
свиней	748	-125	2709	-1836
вівці та кози	-14	4	4	-22
птаці	-136	7	90	-233
Молоко	112	226	2317	-2431
Вовна	3	4	1	-2
Яйця	2513	121	3528	-1136

*Джерело: [10]

За рахунок зростання собівартості продукції прибутку від реалізації продукції тваринництва зменшено на 6943 млн. грн. у тому числі за рахунок молока 2431 млн. грн. (35 %), м'яса свиней 1836 млн. грн. (26,4 %), м'яса ВРХ 1282 млн. грн. (18,5 %).

З метою підвищення ефективності аграрного виробництва для забезпечення його конкурентоспроможності в Україні необхідно взяти ряд організаційних і економічних заходів щодо підвищення урожайності сільськогосподарських культур, продуктивності тварин, удосконалення організаційної структури виробництва.

Збільшення, наприклад, надою молока на корову – з 2500 до 5000 кг забезпечує зниження собівартості – на 30 %, середньодобового приросту свиней – з 220 до 500 грамів – на 46 %, а середньодобового приросту великої рогатої худоби з 350 до 800 грамів – на 25 %.

Для підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва, зусилля керівників та спеціалістів мають бути спрямовані на технічне переоснащення діючих підприємств, впровадження сучасних енергозберігаючих та екологічно безпечних технологій, вдосконалення організаційно-економічного механізму діяльності господарств, а держава повинна підтримати ініціативно активні аграрні підприємства за рахунок залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій.

Висновки та пропозиції. За результатами аналізу діяльності аграрних господарських формувань та забезпечення їх конкурентоспроможності в сучасних умовах, слід зробити наступні висновки:

1. Усі господарські формування як аграрні підприємства разом з фермерськими, так і окремо аграрні підприємства без фермерських, а також фермерські як великі, так і традиційні (малі) та господарства населення зайняли свою нішу у виробництві аграрної продукції.

2. Виробництво аграрної продукції на 100 га сільськогосподарських угідь у фермерських і господарствах населення не досягли співставного базового 1990 року рівня.

3. Ефективність виробництва, завдяки його організації на приватній основі, значно вища ніж була у колгоспах і радгоспах за радянських часів.

Список літератури.

1. Кваша С.М. Конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції на світовому аграрному ринку / С.М. Кваша, Н.Е. Голомша // Економіка АПК. – 2006. – №5. – С. 101.

2. Кіндзерський Ю. Проблема національної конкурентоспроможності та пріоритети конкурентної політики в Україні / Ю. Кіндзерський, Г. Паламарчук // Економіка України. – 2006. – № 8. – С. 19-29.

3. Мазур Н.А. Конкурентоспроможність виробництва сільськогосподарської продукції та основні напрями її підвищення / Н.А. Мазур, М.С. Місюк // Економіка АПК. – 2007. – №2. – С. 129-127.

4. Малік М.Й. Проблемні питання розвитку кооперації та інтеграційних відносин в АПК/ М.Й. Малік, Ю.Я. Лузан / Економіка АПК. – 2010. –№3. – С. 3-8.

5. Малік М.Й. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми: монографія / М.Й. Малік, О.А. Нужна. - К. : ННЦ ІАЕ 2007. – 270 с.

6. Стельмащук А.М. Економічний механізм сталого розвитку галузі тваринництва в сільськогосподарських підприємствах / А.М. Стельмащук // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка АПК. – Тернопіль: 4. 2010 [18]. – С. 57-60.

7. Супіхонов Б.К. Про підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва в сучасних умовах / Б.К. Супіхонов // Економіка АПК. – 2008. – №5. – С. 3-8.

8. Льїн В.Ю. Глобалізація та її вплив на конкурентоздатність підприємств аграрного сектору економіки України : [монографія] / В.Ю. Льїн – Луганськ : Ноулідж, 2014. – 436 с.

9. Льїн В.Ю. Вплив інновацій на конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств в умовах глобалізації / В.Ю. Льїн // Часопис економічних реформ. Науково-виробничий журнал. - №1(17). – 2015. – С. 84-88.

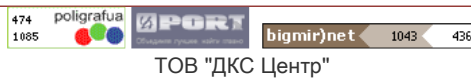
10. Офіційний сайт «Державний комітет статистики України». - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

References.

1. Kvasha S. (2006) "Konkurentospromozhnist' vitchyznanoi sil'skohospodars'koi produktsii na svitovomu ahrarnomu rynku" [The competitiveness of domestic agricultural products on the world agricultural market], *Ekonomika APK*, vol.5, p. 101.

2. Kindzers'kyj Yu. (2006) "Problema natsional'noi konkurentospromozhnosti ta priorityty konkurentnoi polityky v Ukraini" [The problem of national competitiveness and priorities of competition policy in Ukraine], *Ekonomika Ukrainy*, vol.8, pp. 19-29.
3. Mazur N. (2007) "Konkurentospromozhnist' vyrobnytstva sil's'kohospodars'koi produktsii ta osnovni napriamy ii pidvyschennia" [The competitiveness of agricultural production and the main directions of its improvement], *Ekonomika APK*, vol.2, pp.129-127.
4. Malik M. (2010) "Problemi pytannia rozvytku kooperatsii ta intehratsijnykh vidnosyn v APK" [Issues of cooperation and integration relations in agriculture], *Ekonomika APK*, vol. 3, pp. 3-8.
5. Malik M. (2007) Konkurentospromozhnist' ahrarykh pidpryemstv: metodolohiia i mekhanizmy [The competitiveness of agricultural enterprises: methodology and mechanisms: *monograph*], Nuzhna, NNTs IAE, Kyiv, Ukraine, p. 270.
6. Stel'maschuk A. (2010) "Ekonomichnyj mekhanizm staloho rozvytku haluzi tvarynnytstva v sil's'kohospodars'kykh pidpryemstvakh" [Economic mechanism of sustainable development in the field of stock-raising], *Vseukrains'kyj naukovo-vyrobnychyj zhurnal "Innovatsijna ekonomika APK"*, vol.4, Ternopil', Ukraine, pp. 57-60.
7. Supikhonov B. (2008) Pro pidvyschennia konkurentospromozhnosti ahraryho vyrobnytstva v suchasnykh umovakh [On improving the competitiveness of agriculture in modern conditions], *Ekonomika APK*, vol. 5, pp. 3-8.
8. Ilyin V.Y. (2014) Hlobalizatsiia ta ii vplyv na konkurentozdatnist' pidpryemstv ahraryho sektoru ekonomiky Ukrainy [Globalization and its impact on the competitiveness of enterprises of the agricultural sector of Ukraine]: [*monograph*] - Lugansk: Noulidzh, - 436 p.
9. Ilyin V.Y. (2015) Vplyv innovatsij na konkurentospromozhnist' sil's'kohospodars'kykh pidpryemstv v umovakh hlobalizatsii [The impact of innovation on competitiveness of agricultural enterprises in the conditions of globalization], *Journal of economic reforms. Scientific Production Journal*. - №1 (17). - P. 84-88.
10. Official site of "State Statistics Committee of Ukraine". - [Electronic resource]. - Access mode : <http://www.ukrstat.gov.ua>

Стаття надійшла до редакції 20.05.2015 р.

ТОВ "ДКС Центр"